

ВОЄННІ ЩОДЕННИКИ

АНДРІЙ КУРКОВ

ЩОДЕННА ВІЙНА

Харків
«ФОЛІО»
2025

31.10.2023

Минулого тижня на Україну налетів сильний вітер. У Києві швидкість вітру доходила до 80 км на годину. Вітер повалив сотні дерев, обірвав драти і залишив на деякий час безліч квартир і будинків без електрики.

Усе йде до зими. На східному фронті сніг уже випав на поля і тепер відео з українських дронів виглядає яскравіше й ефектніше. У районі Авдіївки російські танки і БМП щодня намагаються йти в атаку. Вони на великій швидкості мчать засніженими полями, залишаючи за собою чорні смуги оголеної землі. Українські артилеристи підбивають кілька машин супротивника, після чого ті розвертаються і на тій же великій швидкості несуться назад до своїх позицій. Так війна малює чорні смуги на покритих першим снігом полях.

Сніг викликає в людей різні асоціації. Хтось згадує дитинство, хтось починає думати про те, як святкуватиме Різдво. Але в багатьох українців цього річного сніг викликає важкі почуття та переживання. Адже сніг відтерміновує на весну та літо всі будівельні плани, включно з планом створення Національного військового меморіального кладовища, яке має стати головним місцем спочинку військових героїв цієї війни.

Не секрет, що багато родин загиблих військових зберігають удома урни з прахом своїх синів і чоловіків

в очікуванні створення цього кладовища. Багато урн з прахом загиблих українських воїнів зберігаються і в крематоріях. Закон про створення Національного військового кладовища український парламент проголосував ще в травні 2022 року, але відтоді справа створення національного військового пантеону не зрушила з мертвої точки. По-перше, схвалений парламентом закон досі не підписаний президентом Зеленським.

Спочатку було вирішено, що місце для пантеону обговорюватимуть із сім'ями загиблих. У березні в Україні зареєструвалася НГО «Серце назовні». Ця громадська організація об'єднує рідних загиблих українських військових. З кожним днем, на жаль, лави цієї організації зростають і, природно, вона стає все більш і більш активною. Її засновником і керівником стала мати загиблого в Маріуполі бійця Владислава Литвиненка — Віра Литвиненко. Саме вона найчастіше говорить від імені рідних загиблих бійців.

Державна і міська влада обговорювали створення такого національного меморіального комплексу в Києві біля Бабиного Яру і ще в трьох місцях, недалеко віддалених від центру міста. Але з різних причин від цих майданчиків влада відмовилася. Далі обговорювалася можливість створити меморіальний комплекс на самому краю Києва біля селища Биківня. Це місце було сумно відомим в Україні ще за радянських часів. У лісі біля селища Биківня в 1937—1940 роках таємно ховали розстріляних чекістами «ворогів народу», серед яких опинилося чимало представників української інтелігенції, письменників, журналістів, викладачів і науковців.

Рідні загиблих погодилися з розташуванням національного військового кладовища в Биківні, але тут представники влади знову змінили плани і вирішили

розмістити цвинтар трохи далі від Києва, у Фастівському районі в межах селища Гатне. Офіційним поясненням зміни планів стало те, що в Биківні вже є меморіальний комплекс «Биківнянські могили», присвячений жертвам сталінських репресій, яких тут ховали в братських безіменних могилах. Також ще однією причиною називали те, що в Биківні недостатньо місця для всього комплексу Національного військового кладовища. Спочатку повідомлялося, що комплекс має зайняти територію в 100 гектарів. У Биківні розмір передбачуваної ділянки для кладовища виявився вдвічі меншим. Тож усі учасники проекту — Міністерство культури, Національний інститут пам'яті, Київська міська влада зупинилися на селі Гатне.

Тут уже рідні загиблих воїнів виступили проти і конфлікт між ними і владою вилився і в мас-медіа, і на вулиці Києва. Насамперед доїхати до Гатного не так легко через постійні автомобільні затори, оскільки в цьому ж районі розташовується найбільший київський цвинтар — Південний. По-друге, поруч із передбачуваним національним меморіальним комплексом розташовано «німецький цвинтар», на якому поховано німецьких військових, загиблих під час Другої світової війни, та німецьких військовополонених, які відбудовували зруйнований Київ і померли після війни.

Представники української влади вважають, що Гатне — найкраще місце для такого цвинтаря, оскільки там достатньо землі й не такі суворі обмеження для будівництва, як у межах Києва. До комплексу, крім самого кладовища, мають увійти крематорій, приміщення для прощання із загиблими, а також музей та інші службові приміщення.

Відома волонтерка, політикиня і ветеранка цієї війни Олена Толкачова заявила, що «рідні загиблих сприймають пропозицію створення цвинтаря в Гатному,

замість Биківні, як образу. Гатне дуже далеко від столиці. А Биківня розташована в межах Києва і туди легко дістатися на метро. Там можна було б дуже добре розмістити поховання і колумбарії та набагато швидше все побудувати. Просто немає, як кажуть, на це політичної волі».

Усі правила та церемонії, що стосуються майбутнього Національного військового кладовища, вже розписані. Відомо, хто матиме право на поховання на цьому кладовищі, а хто не матиме. Поховання на цьому кладовищі проводитимуться коштом державного бюджету. Це, напевно, не найважливіше для рідних загиблих солдатів. А от те, що вже похованих на інших кладовищах військових не можна буде перепоховувати на Національному військовому цвинтарі, — набагато серйозніше обмеження. Саме тому рідні тримають урни з прахом своїх загиблих вдома або на зберіганні в крематоріях. Щоправда, у деяких родичів уже не вистачає терпіння та віри.

У суботу 28 жовтня на київському Лук'янівському кладовищі рідні поховали прах бійця Олександра Грянника. Вісім місяців рідні не знали про його долю, доки, нарешті, не було визначено його останки за допомогою аналізу ДНК. Кремували його в січні 2023 року і відтоді рідні чекали на відкриття Національного військового кладовища. Але так і не дочекалися.

«На душі стало легше, адже ми тепер можемо сюди прийти, принести квіти, поговорити з сином!» — сказав батько загиблого Сергій Гряник після церемонії прощання.

Але для тих рідних загиблих, хто все ще чекає на створення Національного військового кладовища, боротьба триває. Ще в серпні цього року вони створили на сайті Офісу Президента петицію до президента Зеленського про повернення попереднього планованого місця розташування меморіального комплексу в Биківні.

Щоправда, на сьогодні ця петиція зібрала тільки половину з необхідних для її розгляду 25 тисяч голосів.

Тим часом війна вступила в нову фазу ескалації і похоронна музика лунає щодня в усіх областях України. Більшість родичів загиблих військових, які мешкають за межами Києва та Київської області, взагалі не стежать за дискусією з приводу розташування майбутнього Національного військового кладовища. Вони ховають своїх близьких «вдома», на найближчих сільських і міських кладовищах. Ця війна розширила всі кладовища України.

Але, як це дивно не звучить, війна розширила географію роботи весільних агентств. Війна не заборонила, не скасувала одруження не тільки в тилу, а навіть і на лінії фронту. Крім того, виникли агенції, які безплатно організовують одруження та весілля в найкоротші строки та безплатно для військовослужбовців. Одне таке агентство створила Олена Ярошенко із Запоріжжя. Називається її дітище «Любов перемагає». Минулого року, коли Запоріжжя нещадно бомбили, Олена Ярошенко переїхала до Хмельницького, якомога далі від лінії фронту. Але весілля для військових вона організовує по всій Україні, зокрема й у найближчих до лінії фронту населених пунктах. Іноді і наречений, і наречена — військовослужбовці, але частіше за все військовослужбовцем є наречений, якому дають лише кілька днів відпустки на весілля. І тоді єдине, що молоді хочуть швидко зробити, так це розписатися, зареєструвати свій шлюб. Вони звертаються до Олени, але Олена переконує їх відсвяткувати справжнє весілля. Вона знаходить для них весільні костюми, за прокат яких теж платити не треба. Знаходить приміщення і знайомить їх з усіма можливими українськими весільними традиціями і ритуалами. Ясна річ, що закінчується все незабутнім святкуванням одруження, зі світлинами, зі щасливими обличчями та посмішками.

За останні сім років Олена Ярошенко організувала вже понад 50 весіль для військовослужбовців. «Це наша подяка хлопцям за те, що вони ризикують життям! Ми їм можемо подарувати такий найкращий день у житті!» — каже вона.

В українському законодавстві про укладення шлюбу з лютого минулого року багато чого змінилося. Тепер не треба чекати місяць після подання заяви про бажання одружитися. Тепер реєструють того ж дня, коли молоді подають заяву. Крім того, військовослужбовцям не обов'язково бути особисто присутніми під час укладення шлюбу — дозволяється присутність онлайн.

Ще однією особливістю воєнного часу є те, що безпосередній командир військового може сам зареєструвати шлюб військовослужбовця, склавши акт про його/її одруження зі своїм обранцем або обраницею. Ця процедура так само може бути проведена онлайн.

В Україні зараз часто кажуть «Вірю в українську армію» з таким же придигом, як раніше говорили «Вірю в Бога». Те, що шлюб можна зареєструвати просто в окопі в перерві між боями, справді робить військових командирів чимось схожими на богів. Або принаймні на священиків.

З одного боку, добре, що зміни до правил одруження були ухвалені в Україні дуже швидко і справді полегшили життя багатьом молодят.

Погано, що історія зі створенням Національного військового кладовища виявилася такою довгою і конфліктною. Однак попереду зима, холод і сніг. У цю пору року емоції затихають. І я сподіваюся, що до весни українській владі вдасться знайти те рішення, яке влаштує всіх, і насамперед — сім'ї загиблих українських військових.

07.11.2023

Броунівський рух українського суспільства під час війни

Один із найвідоміших українських художників Матвій Вайсберг рік тому взимку у своїй майстерні на Лук'янівській вулиці почав малювати картину «Блекаут». Він малював її при свічках, коли електрики в Києві не було через російські ракети і дрони. Картина досі стоїть у майстерні. Але тепер вона не нагадує про минулу зиму, а відображає радше нову реальність. Матвій Вайсберг у цій майстерні за 23 роки написав понад півтори тисячі картин. У п'ятиповерховій будівлі постійно працювало близько 80 художників і їхні майстерні заповнені тисячами робіт. Але ось нещодавно новий ректор Української Академії мистецтв, сам художник, який пропрацював у тих самих майстернях близько 10 років, віддав розпорядження відключити будівлю від електрики. Мета, ясна річ, одна — змусити художників виселитися. Так почалася нова війна в українському культурному середовищі і, природно, представники української культури в цій війні виступають на боці художників, яким просто нема куди переїжджати і нема куди перевозити свої твори.

Тут в майстернях, крім усього іншого, художники створюють арт-об'єкти і картини, гроші від продажу яких йдуть на українську армію. За останній час сам

Матвій Вайсберг передав на українську армію 20 тисяч євро, отриманих від продажу свого малярства. Тепер йому доводиться «воювати» на два фронти: продовжувати допомагати українській армії і боротися проти спроби захоплення його творчої території. Чим закінчиться ця «внутрішня» війна, поки передбачити неможливо. Поприймій весняний оптимізм з приводу швидкої появи нового міністра культури, його так і не призначили. А це означає, що заручитися підтримкою одних бюрократів у боротьбі з іншими бюрократами не вийде. Результат — нова боротьба громадянського суспільства проти чиновників. Але фронт боротьби за нерухомість не можна стовідсотково назвати «культурним фронтом», навіть якщо йдеться про нерухомість, яку використовували і поки що використовують представники культури. Саме тому художники мають багато моральної підтримки, симпатії та співчуття, але масових демонстрацій на захист майстерень художників немає і не буде. Війна розставляє свої пріоритети. Та й під час війни масових протестів не відбувається.

Навіть у стрічці новин повідомлення про цей конфлікт губляться серед інших, драматичніших або просто яскравіших.

Війна проти Української православної церкви Московського патріархату начебто триває, але з інформаційного простору вона випала через відсутність нових «бойових дій». Її замінила боротьба СБУ проти «харизматичної секти» АллатРа, в офісах якої у двадцяти містах України днями відбулися обшуки. Результати цих обшуків здивували багатьох, але не всіх. Адже серед тих, хто не приховував свого зв'язку з цією сектою, були і депутати, і чиновники.

Так от, під час обшуків було виявлено вибухівку, зброю і пропагандистську антиукраїнську літературу, а також дивні дзеркальні кабінки-пірамідки, ніби

з науково-фантастичних фільмів. Чимось ці пірамідки схожі на телефонні кабінки для зв'язку з космосом. Всередині пірамідки може розміститись тільки одна особа.

Керівник секти — Ігор Данилов — народився на Донбасі, там же в 1990-х роках почав лікувати проблеми хребта, а у вільний час перекладав з англійської детективи та фантастику. У 2002 році переїхав до Києва і відкрив на території головного українського монастиря — Печерської Лаври — клініку для лікування захворювань хребта. На самому початку війни він виїхав за кордон, пред'явивши прикордонникам підроблені документи про інвалідність. Відтоді він керував «АллатРа» з-за кордону. Насправді у цієї секти є відділення в багатьох країнах колишнього СРСР, а також у ЄС і в США.

Головною ідеєю, що проповідувала секта, була «дружба слов'янських народів» і об'єднання всіх російськомовних людей у «творчому суспільстві» під керівництвом царя Номо, який за своєю біографією дуже нагадує Володимира Путіна.

Це, звісно, трохи дивно, але в Росії в серпні цього року діяльність секти заборонили. Офіційно «АллатРа» звинуватили в налагодженні зв'язків із російською політичною опозицією і в поширенні фейків про російську армію. Жодних доказів цих звинувачень російська прокуратура не пред'явила. Тож у заборони на діяльність секти на території Росії явно була інша причина. Мабуть, оточення президента Путіна або російські спецслужби не контролювали цю секту, або вирішили, що Ігор Данилов просто намагається заробляти гроші на імені російського президента і на ідеях «русского міра». Щодо фінансування секти, то воно, очевидно, йшло з-за кордону, але поки що невідомо, звідки саме. Принаймні офіційних заяв із цього приводу ще не було.

Наразі офіси та дзеркальні пірамідки секти стоять опечатані та під охороною.

А справжня війна тим часом активно триває на справжньому фронті. Українські ракетники днями вразили в Криму щойно збудований малий ракетний корабель «Аскольд», а російські ракетники вразили Одеський художній музей і ще кілька цілей в Одесі. У музеї повилітали вікна і картини з рам. Тепер старовинний будівлі потрібен ремонт.

Деякі українські інтелектуали вважають, що з кожним новим вибухом російської ракети в російськомовній Одесі дедалі більше й більше городян через ненависть до ворожої Росії переходять на українську мову. Коли в соціальних медіа ця думка миготить занадто часто, так і хочеться заперечити! Одеса — місто комерційне й орієнтоване на клієнтів і покупців. Тут справді переходять на мову покупця, якщо ця мова знайома або близька. Крім української на головному базарі Одеси вам можуть відповісти молдавською, болгарською та гагаузькою. Але ненависть до Росії, яка дійсно тут відчувається на кожному кроці, не транспонується на одеську російську мову. Тим паче, що одеська російська — це російська мова з єврейським акцентом, і цим варіантом російської мови, окрім Одеси, розмовляють тільки в Нью-Йорку в районі Брайтон-Біч, де живе дуже багато колишніх одеситів, які виїхали до США ще за радянських часів.

Можливо, саме через єврейський акцент навіть найактивніші борці за українізацію всієї України набагато рідше критикують одеситів, ніж російськомовних жителів Києва, Донбасу чи Запоріжжя. Війна дійсно загострила мовний конфлікт в Україні, який до війни здавався плодом уяви окремих політиків і активістів. За останні десять днів боротьба з російською мовою, а точніше — з її носіями, викликала не тільки посилений інтерес суспільства, а й несподівану реакцію з боку військових.

ЗМІСТ

31.10.2023		3
07.11.2023	Броунівський рух українського суспільства під час війни.	9
14.11.2023	Херсон — місто без музики	16
21.11.2023	Війна, зима і лижники	23
28.11.2023	Шторм і сніг	30
05.12.2023	Аеропорти та миші	35
12.12.2023		42
19.12.2023	Три гранати до Різдва	49
02.01.2024	Іра їде на Петрівку	55
05.01.2024	Україна та її неспішний гумор	61
16.01.2024	Київ. Діти війни та їхні батьки	67
23.01.2024	Війна паспортів	73
30.01.2024	Важкий понеділок і військова таємниця	80
04.02.2024	Україна. Рання весна й очікування журавлів	86
11.02.2024	Українське вино і свобода преси	94
20.02.2024	Десять років війни і татуювання Ісуса	100
27.02.2024	Чайові для армії та патріотичне виховання	107
04.03.2024	Молитва за мир і старі мотоцикли	113
19.03.2024	Жалобні дати і зрадники	121
03.04.2024	Війна, азарт і дрони	128

16.04.2024		135
30.04.2024	Сад Квілінського, якого більше немає	142
14.05.2024	Український цирк на війні	 148
28.05.2024	Українське сонце і російська опозиція	 155
10.06.2024	Сльози на вокзалі	 161
24.06.2024	Звуки електрики	 167
09.07.2024	Війна, літо, море	 173
30.07.2024	Музика туарегів і японська освіта	 180
13.08.2024	Курська Битва-2	 186
27.08.2024	Міль, тарган і «Нобелівська премія»	 193
09.09.2024	Дрони-мандрівники і мрія про нову копійку ..	200
25.09.2024	Мобілізація, демобілізація та публічне дезертирство	 208
08.10.2024	Війна і психіка	 214